

Лукијан од Самосата, *Како треба да се пишува историјата*, ("Аз буки", Скопје, 2004 година, превод и коментари, Војислав Саракински)

м-р Ирена Стефоска

Издавачката куќа "Аз-буки" од Скопје во рамки на својата издавачка политика, ја изразува стручната и пошироката јавност со публикување на еден многу важен спис од Антиката насловен *Како треба да се пишува историјата*. Овој неодминлив прирачник за секој оној што решил да ги истражува минатите реалности, во превод од старогрчки на македонски јазик ни го приопшти Војислав Саракински, класичен филолог и историчар. Покрај преводот на делото, Саракински преку уводната студија на читателот му го открива светот и времето во кое живеел и творел авторот на овој спис Лукијан од Самосата, со посебен акцент и коментари за самото дело. Освен студијата на Саракински, оваа публикација е проследена и со уводната реч од страна на проф. д-р Наде Проева, еминентен истражувач на античките реалности.

Можеби е малку необично што делото, наместо од почеток и со „ред“, го претставуваме во обратна перспектива и на нестандартен начин. Намерата ни е да го испровоцираме потенцијалниот читател, било да е тоа некој чија професија е истражување на минатото или пак некој љубопитник кој пасионирано ги чита античките автори. Бидејќи токму различните, па макар и обратните, перспективи или гледни точки се составен и неодминлив дел во историските истражувања.

Лукијан од Самосата, согласно принципите и сфаќањата на неговото време, низ замислениот и наместа духовит дијалог со неговиот пријател Филон и преку најразлични примери од неговото секојдневје и знаења, не поучува како треба – не треба да се претставува минатото. Кои се должностите, целите и задачите на добриот историчар. Па така, меѓу останатото историчарот мора да ја различи историјата од поезијата, да не ја кити со украси, митови, пофалби и секакви можни претерувања. Исто така, раскажувањето мора да е сразмерно со главата, да се запази рамномерноста, односно мерата при толкувањето на настаните и секако во структурирањето на „расказот.“ Особено важно, е вели стариот Лукијан, за секој оној што се зафатил со овие работи да умее да го забележи и пренесе „трендафилот, а не трњето,“ значи да има знаење за општествените движења, вештина и изострен ум за да може да го задржи погледот врз она што е важно, во спротивно излегува смешен и само ја покажува сопствената непоткованост и глупост. А, пак најважно од сите правила за претставување на минатото е историчарот да размислува слободно, да не се плаши од никого и да не се надева на ништо, нè поучува Лукијан. Ова се можеби и клучните зборови од списот на Лукијан, златното правило кое мора да важи во сите времиња и за секој историчар, инаку стануваме или наликуваме на „потплатени судии, кои пресудуваат за надомест, водени од љубов или омраза.“ Сите оние што професионално се занимаваат со историја знаат колку е голема одговорноста што ја има историчарот,

впрочем сведоци сме на војните на просторите од поранешна Југославија, кога некои историчари во очи на катастрофите произведуваа и ги експлоатираа митологизирани претстави за минатото, употребени и злоупотребени за дневнополитички, национални, религиозни и др. цели, и на тој начин понесоа дел од одговорноста за трагедиите што следеа. Затоа уште Лукијан знаел дека историчарот мора да се води, да ѝ се жртвува на вистината, (што и да значи овој поим од денешна пост-модерна перспектива) при тоа имајќи ја на ум не само современата публика туку уште повеќе потомците, за од нив да го бара надоместот за она што го сработил. Лукијан е дециден во ставот дека „историчарот треба да е налик на справедлив судија, да настапува со добра намера, но на никого да не му дели повеќе одошто му следува; во своите дела да е странец без татковина, без закони, без владетел, да не размислува што ќе рече овој или оној туку да каже што се случило.... и за него да велат: овој бил слободен и искрен човек.“

Овие златни поуки на Лукијан од Самосата, независно од тоа што модерните времиња ни откриваат и нè учат на најразлични начини во откривање и разоткривање на минатото, и денес се, или треба да бидат, алфа и омега, пред сè, во професионалната обука, етика и воопшто во работата на историчарот од XXI век.

Преведувачот, но и историчар Саракински, мошне професионално, со познавање пред сè на старогрчкиот јазик, и секако „вооружен“ со знаења од античката историја, философија и книжевност, како и со познавање на соодветната библиографија на студии посветени на делото и времето на Лукијан, успеал овој неодминлив прирачник за секој историчар, да ни го пренесе на убав македонски јазик, пропратен со неопходните коментари, полезни за читателот. Тежината на трудот што го вложил Саракински, можеби може да се изрази и со фактот дека ова е прв превод на еден од јужнословенските јазици како што стои во уводната реч на проф. Н. Проева.

Не би било во ред, ако на крај, бидејќи крајот делото го краси, не го споменеме и не му се благодариме на, сега веќе покојниот проф. Х. Меловски, како идеен творец на едицијата „Прирачници за историја,“ во која се објавуваат дела од теорија, философија и методологија на историската наука, толку неопходни за работата на историчарите во Република Македонија. Оттука и излегувањето на македонски јазик на списокот на Лукијан, всушност, претставува, иако по дури цели седум години, продолжување на традицијата, на оваа благородна и умна замисла на проф. Меловски, овој пат поддржана и реализирана од издавачката куќа „Аз-буки.“